

מצב העולם תלוי במעשי האדם

משלי חז"ל על העוה"ז והעוה"ב

ראיות שכליות שהעוה"ז אינו התכלית

ואם תעמיק עוד בענין תראה כי העולם נברא לשמוש האדם, אמנם הנה הוא עומד בשקול גדול, כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו, ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסייע לעבד בוראו, הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו. כי הנה עלוי גדול הוא לבריות כלם בהיותם משמשי האדם השלם המקדש בקדשותו ותבדד, והוא פענן מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (חגיגה יב, א) בענין האור שנגזר הקדוש ברוך הוא לצדיקים, זה לשונם: "וכינו שראה אור שנגזר הקדוש ברוך הוא לצדיקים שמה, שנאמר, (משלי יג, ט), 'אור צדיקים ישמח'". ובענין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו אמרו (חולין צא, ב), "אמר רבי יצחק, מלמד שנתקבצו כלן למקום אחד והיתה כל אחת אומרת, עלי ינוח צדיק ראשו". והנה על העקר הנה העירונו זכרונם לברכה במדרש קהלת, שאמרו זה לשונם: (עיין קהלת ז, יג), "ראה את כל מעשה האלקים וכו' — בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, אמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשפחים הן, וכל מה שבראתי — בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי":

כללו של דבר, האדם לא נברא בעבור מצבו בעולם הזה, אלא בעבור מצבו בעולם הבא. אלא שמצבו בעולם הזה הוא אמצעי למצבו בעולם הבא, שהוא התכליתי. על כן תמצא מאמרי חכמינו זכרונם לברכה רבים כלם בסגנון אחד, מדמים העולם הזה למקום וזמן ההכנה, והעולם הבא למקום המנוחה ואכילת המוכן כבר. והוא מה שאמרו (אבות ד, טז), "העולם הזה דומה לפרוזדור", כמו שכתבתי לעיל, "היום לעשותם ומחר" וכו', (עירובין כב, א). "מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת" (עבודה זרה ג, א), "העולם הזה דומה ליבשה והעולם הבא לים" וכו' (קהלת רבה א, טו). וכאלה רבים על זה הדרך:

ותראה באמת שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצבו בעולם הזה, כי מה הם חיי האדם בעולם הזה? או מי הוא ששמח ושלם ממש בעולם הזה? "מי שנותניו בהם שבעים שנה, ואם בגבורת שמונים שנה, ויהבם עמל ואון" (תהלים צ, י). בכמה מיני צער וחלאים ומכאובים וטרדות, ואחר כל זאת — הפנות. אחד מני אלה לא ימצא שירבה העולם לו הנאות ושלחה אמיתית, וגם הוא — אלו יגיע למאה שנה כבר עבר ובטל מן העולם. ולא עוד, אלא שאם תכלית בריאת האדם היה לצרף העולם הזה, לא היה צריך מפני זה שתנפח בו נשמה כל כך חשובה ועליונה שתהיה גדולה יותר מן המלאכים עצמם, כל שכן שהיא אינה מוצאה שום נחת רוח בכל עונגי זה העולם. והוא מה שלמדנו זכרונם לברכה במדרש קהלת (ו, ו) זה לשונם, "וגם הנפש לא תמלא" — "משל למה הדבר דומה לעירוני שנשא בת מלכים, אם יביא לה כל מה שבעולם, אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך. כך הנפש אלו הבאת לה כל מעדני עולם, אינם כלום לה. למה? שהיא מן העליונים". וכן אמרו זכרונם לברכה (אבות ד, כב), "על כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד", כי אין הנשמה אוהבת העולם הזה כלל, אלא אדרבה מואסת בו, אם כן ודאי לא היה בורא הבורא ותבדד בריאה לתכלית שהוא נגד חקוה ונמאס ממנה. אלא בריאתו של האדם למצבו בעולם הבא היא, ועל כן נתנה בו נשמה זאת, כי לה ראוי לעבד ובה יוכל האדם לקבל השכר במקומו וזמנו, שלא יהיה דבר נמאס אל נשמתו בעולם הזה, אלא אדרבה נאהב ונחמד ממנה. וזה פשוט.

עומד בשיקול — נמצא במצב המאפשר לו לנטות לברכה או לקלוקל. העולם הבא לים — וצריך להצטייד כראוי במזון ביבשה. שלא יהיה דבר — השכר בעולם הבא.

למה דבר יומי מאמרי

בשיתוף:

הרשת הישיבה בית אל Yeshiva.org.il הלשון לזולת התורה

www.yeshiva.org.il

ביאורים

עד עכשיו למדנו במסילת ישרים שהימצאות האדם בעולם הזה מסוכנת ודומה למלחמה. כעת, מעמיק לנו הרמח"ל את המבט ומלמדנו שהעולם הוא טוב כל עוד האדם לא קלקל והרס, וכל עניינו של העולם הוא לעזור לאדם.

האדם צריך לשלוט בעולם החומרי ולהשתמש בו בכדי לעבוד את הבורא. זהו הייעוד של העולם, שהרי לשם כך הוא נברא – לשמש ולסייע בעבודת ד'. כשהאדם עושה זאת, הוא מרומם את עצמו ונהיה קדוש ודבק יותר בבורא. ולא רק את עצמו מרומם האדם, אלא את העולם כולו. העולם כולו תלוי בנו ומחכה למעשים הטובים שלנו.

לפי זה מסביר לנו הרמח"ל יסוד חשוב: העולם הזה אינו התכלית. למרות שהאדם נברא כדי להתענג, אין הכוונה לעונג בעולם הזה, שהרי העונג בעולם הזה איננו שלם. אדם שמחפש את הריגוש וההנאה בעולם הזה, פספס את הנקודה. העולם הזה הוא הכנה לעולם הבא, אל חי הנצח.

אולי קצת קשה לנו לקלוט כך את העולם, אך אילו היינו מכירים את עצמנו יותר, היינו מבינים שלא יתכן שהתענוג שלנו יהיה מתענוגי העולם הזה, השפלים והעלובים. אילו היינו יודעים איזו נשמה אדירה יש בנו, נשמה שיותר גדולה מהמלאכים, היינו מבינים שבשבילה מעדני העולם הזה אינם חשובים כלום. כי הנשמה שבתוכנו היא בת מלך, היא מהעולם העליון.

הרחבות

1. מהן התוצאות של מעשה עבירה?

הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו. בפשטות דברי הרמח"ל נראה שהוא עוסק כאן בקלקול העולם החומרי שנברא לצורך האדם. אמנם ישנם שני קלקולים נוספים כתוצאה מחטאו של האדם:

1. אדם חוטא פוגע בעצמו ובעולם האנושי כולו, לעומת אדם העושה צדקות המכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות, כדברי הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ג): "לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה. שנאמר: "וצדיק יסוד עולם" זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו".

2. מלבד מה שמקלקל בעולם הנברא, ישנה השפעה גדולה במעשיו של אדם על העולמות העליונים, כדברי "נפש החיים" (שער א, פרק א, ג): "כי במעשיו ודבוריו ומחשבותיו הטובים הוא מקיים ונותן כח בכמה כחות ועולמות עליונים הקדושים. ומוסיף בהם קדושה ואור... ובהיפוך חס וחלילה על ידי מעשיו או דבוריו ומחשבותיו אשר לא טובים. הוא מהרס רחמנא ליצלן כמה כחות ועולמות עליונים הקדושים לאין ערך ושיעור".

2. מהו עולם הבא?

האדם לא נברא בעבור מצבו בעולם הזה, אלא בעבור מצבו בעולם הבא. הרב צבי יהודה קוק זצ"ל היה מדגיש שכוונת הביטוי 'עולם הבא' אינו בהכרח אחרי המוות אלא קרבת אלוקים ומתיקות הדביקות בו עוד בחיים ("עולם ההולך ובא", "עולמך תראה בחיך" – ברכות יז ע"א, שערי אורה השער השמיני).

שאלות לדין

מדוע האדם משפיע על כל העולם?

מה המשמעות לכך שיש אסונות וצער בעולם?

למדת יומי

מאמרים

בשיתוף:

הרית הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il

הלל לזכר חתונה

www.yeshiva.org.il

